

основа цього процесу. Емоції впливають на вчинки, мотиви поведінки, набувають видимих форм вияву. На сьогоднішній день, коли молодь потребує соціальної допомоги, підтримки, поради саме театр як видовищна форма організації процесу соціально-педагогічного впливу, як інструмент соціального пропагування сприяє об'єднанню молоді й згуртуванню її до дій, спрямованих на вирішення проблем, що постають перед нею, а також надає можливості профілактики кризових ситуацій у молодіжному середовищі, навчає вдаватися до конструктивних дій у складних життєвих ситуаціях.

Беручи участь у драматургічному дійстві, учасники колективу досягають свободи, розкнутості, вмінню природно триматися, зростають їхні інтелектуальні можливості, комунікативні якості, зростає рівень загальної культури, поліпшується культура мовлення, підвищується суспільна активність. У процесі творчих занять відбувається поступове єднання колективу, який перетворюється у єдине ціле, і дія кожного учасника опосередковується спільною діяльністю, спільними завданнями.

Отже, завдання, яке постає перед соціальним педагогом, за допомогою різноманітних засобів та форм театрального мистецтва прищепити вихованцям любов до мистецтва, а саме з цього починається виховання культурної, творчої особистості, збагатити їхній духовний світ, надати допомогу у вирішенні соціальних проблем та створити умови для становлення вихованця як особистості.

Л і т е р а т у р а

1. Класифікатор професій (Із змінами та доповненнями). Видання офіційне. – Київ: Видавництво „Соцінформ”, 2001. – 584 с.
2. Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. – М.: Тривола, 1995. – 360 с.
3. Кипнис М. Тренинг коммуникации. – М.: Ось-89, 2004. – 128 с.
4. Соціальна педагогіка: Навчально-методичний комплекс / За ред. А.Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2003. – 338 с.

*Позднякова–Кирбят'єва Е.Г.
Запорізький національний університет*

ГОЛОВНІ ПРИНЦИПИ ТА СПЕЦИФИКА ОСВІТИ ЯК СОЦІАЛЬНОГО ІНСТИТУТА

Постановка проблеми у загальному вигляді. Дослідження освіти як соціального інституту є традиційною сферою дослідження соціологів, при цьому багато хто наполягає на системному принципі розгляду проблем даного соціального інституту [20; 175]. Інституціональний підхід розглядає освіту як елемент системи суспільних відносин, взаємодіючий з іншими елементами; системний підхід розглядає освіту як таку, поза цим зв'язком, як визначену структурно-цілісну єдність.

Освіта як соціальний інститут – стійка динамічна форма організації громадського

життя в сфері навчання і виховання; система освіти – будівля, що має складну ієрархічну структуру, що виконує функції навчально-виховної діяльності.

При інституціональному підході необхідний аналіз діяльності і взаємодії соціальних угруповань в освіті, що досліджує протиріччя, характер, способи прояву і дозволу протиріч інтересів соціальних груп, угруповань в освіті; системний підхід є знеособленим аналізом, що не розглядає конкретні суб'єкти освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення освіти як соціального інституту неминує спричиняє проблему обумовленості її функціонування і розвитку в залежності від інших соціальних інститутів. Наприклад, Ф.Р. Філіппов затверджує, що освіта в суспільстві визначається, насамперед, соціальною структурою суспільства, його соціально-класовими відносинами [19; 78]. Турченко В.Н. вважав, що на освіту визначальний вплив роблять наука і виробництво. Але наука і виробництво значною мірою залежать від соціально-класових відносин, тому їхній вплив на освіту опосередкований.

В.Н. Кудрявцев розглядає будь-який соціальний інститут у взаємозв'язку із соціальними нормами, соціальними цінностями і соціальними відносинами. Будь-яка зміна кожної з цих складових соціального життя веде до змін в інших її елементах, у тому числі в інституті освіти [10; 89]. Природно, що стабільний розвиток суспільства характеризується стійкістю соціальної структури, еволюційним розвитком усіх соціальних інститутів, а в період корінних перетворень, здатний вплинути на вибір стратегії трансформації соціального інституту.

Мета статті – спроба проаналізувати існуючі визначення освіти як соціального інституту, цілком відтворити його специфіку як соціального інституту та виділити основні функції відповідно до його основних принципів.

Виклад основного матеріалу. У короткому словнику по соціології специфіка освіти як соціального інституту зв'язувалася, насамперед, з виконанням ряду функцій економічної, соціальної, культурної [9; 39]. У словнику "Сучасна західна соціологія" інститут освіти визначається як система, засіб передачі і сприйняття інформації за допомогою найважливіших аналізаторів [15; 206].

До того ж інститут освіти, відповідно до запропонованого формулювання, є фундаментальним засобом соціальної адаптації особистості.

Західні і вітчизняні теоретики, які займаються проблемою освіти, намагаються сформулювати визначення, що є по суті своєї універсальним, але одні звертаються в більшій мірі до аналізу структури, інші – до генезису, треті – до умов функціонування і т.д. (З. Бжезинський, Р. Будон, М. Вебер, Т. Парсонс, П. Сорокін, Г. Спенсер, В.Г. Афанасьєв, В.С. Барулин, В.Г. Белов, В.Я. Нечаєв, Ф.Р. Філіппов і ін.)

Звернувшись до Е. Дюркгейма, ми бачимо, що освіта представлена як специфічний соціальний інститут і регулятор у специфічній сфері громадського життя і діяльності, у взаємодії з такими сферами як виробництво, ідеологія, політика, релігія, і впливає на них. При цьому головне місце в інституті освіти Е. Дюркгейм відводить релігії. Історичний

процес формування інституту освіти він зв'язує з процесами поділу праці в суспільстві. І результат становлення інституту освіти це продукт розвитку досить простої матриці: батьки – дитина; вчитель – учень.

Згідно, Э. Дюркгейму кожен соціальний інститут виконує визначені соціальні функції, характерними рисами яких є :

- закріплення і відтворення суспільних відносин;
- забезпечення стійкості соціальної структури суспільства;
- регулювання відносин між членами суспільства шляхом вироблення визначених зразків, еталонів, моделей;
- забезпечення стандартизованої і передбачуваної поведінки;
- забезпечення згуртованості, взаємозалежності і взаємо відповідальності членів суспільства;
- упорядкування системи взаємодії членів суспільства [6; 108].

Таким чином, основні функції зв'язані з впливом на стан різних інститутів макросистеми і, насамперед, зв'язані з формуванням соціальної структури суспільства.

Аналізуючи внесок Э. Дюркгейма в соціологію освіти, А.М. Осипов відзначав, що одна з функцій освіти як соціального інституту складається в підтримці зв'язку між особистістю і суспільством, у зміцненні цілісності останнього. Дюркгейм соціологічно чітко побачив в освіті механізм формування рольової структури особистості [13; 46].

В аналізі специфіки освіти як соціального інституту особливе місце серед західних учених належить Т. Парсонсу, який вважає, що соціальний інститут освіти це система яка історично формується, та самоорганізується. Специфіка її виявляється в наступному:

- 1) наявність символічних механізмів регуляції поведінки (мова, цінності);
- 2) нормативності – залежності індивідуальної дії від загально прийнятих цінностей;
- 3) волонтаристичності, тобто у відомій волі вибору і незалежності від умов середовища [14; 96].

Т. Парсонс робить спробу розглянути соціальний інститут освіти не з позицій впливу на окремого індивіда, а з позицій його впливу на стан суспільства в цілому, виділяючи чотири основні сфери, на які ця система впливає:

- 1) економічна, задача якої складається у формуванні соціально-професійної структури працівника, що володіє необхідними знаннями і навичками;
- 2) соціальна, котра полягає в тім, щоб використовувати раніше накопичену культуру з метою соціалізації індивіда і відтворення соціально-класової і соціально-статусної структури суспільства;
- 3) правова, виконуючи інтегративну роль;
- 4) політична, яка визначає задачі і мету розвитку суспільства.

Функції освіти розглядаються через призму виконання людьми тих вимог, що обумовлені їхньою приналежністю до тих або інших страт соціальної структури або сфері діяльності. Відповідно ключовим поняттям, до функцій соціального інституту освіти є поняття "структура". Парсонс, намагаючись співвіднести соціальний інститут освіти зі своєю відомою функціональною чотирьохчленкою (системні імперативи):

адаптація, целепокладання, інтеграція, латентність, описує ключову соціалізаційну функцію, що іменує "культурною" у той елемент чотирьохчленки (системний імператив), що іменує "латентністю". Саме з останньої він зв'язує діяльність по трансляції знань, навичок, інформації, культури, тобто соціалізацію особистості і формування соціальної структури. У своїй теорії функцію адаптації Т. Парсонс зв'язує з діяльністю правових інститутів, функцію целеполагання – з діяльністю політичних інститутів, функцію латентности – з діяльністю інститутів освіти і культури. При цьому, системні імперативи розглядаються Т. Парсонсом як універсальні засоби або вимоги, у тому числі й у системі освіти. Приймаючи положення, що система освіти впливає на структуру інших сфер життя суспільства: економічну, політичну, правову, Т. Парсонс розглядає інститут освіти як прямо спрямований на забезпечення, відтворення і розвиток соціальної структури суспільства [14; 105]. Подібну позицію займають і інші закордонні фахівці – Р. Шелдон, Г. Олпорт і ін.

Деякі сучасні західні соціологи визначають інститут освіти як систему довгострокових групових і індивідуальних установок, орієнтацій, що функціонують як матриця сприйняття і постановки цілей, задач, дій, стало бути, це система для відтворення "норм" і "правил" визначеного способу життя [2; 34]. У даному випадку основна функція інституту освіти зв'язана з функцією соціалізації, тобто передачі культури, знань, навичок індивідові, а не з обслуговуванням мегасистеми. Розглядаючи функції інституту освіти потрібно звернути увагу на те що "інститути мають явні функції, що легко розпізнаються як частина визнаних цілей інституту, і латентні функції, що здійснюються ненавмисно і можуть бути невизнаними або, якщо і визнані, вважаються побічним продуктом [8; 32].

Люди зі значними і високими інституціональними ролями часто недостатньо реалізують латентні ефекти, що можуть вплинути на їхню діяльність і діяльність зв'язаних з ними людей. Однак латентні функції інститутів можуть як підтримувати визнані цілі, так і перетворювати їх у недоречні. Вони можуть навіть приводити до нанесення значного збитку нормам інституту.

Поняття явних і латентних функцій було введено Р. Мертоном. Явна функція – це об'єктивний наслідок вчинку, навмисно викликаний і визнаний діячем у якості такого. Отже, латентна функція – це невизнаний і ненавмисний наслідок вчинку [12; 51].

Виділяючи явні і латентні функції соціальних інститутів, Р. Мертон відзначав, що вони являють собою не тільки характеристики соціальної структури суспільства, але і індикатори її загальної стабільності.

Явні функції соціальних інститутів записані в статутах, формально заявлені, прийняті суспільством причетних людей, декларовані. Оскільки явні функції завжди оголошені й у кожному суспільстві цьому відповідає досить строга традиція або процедура (від помазання на царство або президентська клятва до конституційних записів і прийняття спеціальних зводів правил або законів: про освіту, охорону здоров'я, прокуратуру, і т.д.), вони виявляються більш формалізованими і підконтрольними

суспільству.

Коли інститут не справляється з виконанням своїх явних функцій, його неодмінно чекають дезорганізація і зміни: ці явні, необхідні функції можуть бути привласнені іншими інститутами.

Латентні функції інститутів – це ті, котрі здійснюються насправді. Іноді вони цілком тотожні заявочним функціям, але звичайно між формальною і реальною діяльністю інститутів існує лаг (розбіжність, різниця), невеликий або ж дуже глибокий.

Найбільш випукле існування латентних функцій інститутів показано Т. Вебленом (Веблен Т. "Теорія дозвільного класу"), що писав, що "було б наївно затверджувати, що люди їдять чорну ікру тому, що хочуть угамувати голод, і купують розкішний "кадиллак" тому, що хочуть придбати гарну машину. Очевидно, що ці речі здобуваються не заради задоволення явних насущних потреб". Т. Веблен робить звідси висновок про те, що виробництво предметів споживання виконує сховану латентну функцію – воно задовольняє потреби людей у підвищенні власного престижу [3; 53].

Якщо розглядати в самому загальному виді діяльність будь-якого соціального інституту, то можна вважати, що його основною функцією є задоволення соціальних потреб, заради чого він був створений і існує. Однак для здійснення цієї функції кожен інститут виконує у відношенні своїх учасників функції, що забезпечують спільну діяльність людей, що прагнуть до задоволення потреб. Це, насамперед, наступні функції.

1. Функція закріплення і відтворення суспільних відносин. Кожен інститут має систему правил і норм поведінки, що закріплюють, та стандартизують поведінку своїх членів і роблять цю поведінку передбачуваною. Відповідний соціальний контроль забезпечує порядок і рамки, у яких повинна протікати діяльність кожного члена інституту. Тим самим інститут забезпечує стійкість соціальної структури суспільства.

2. Регулятивна функція. Вона полягає в тому, що функціонування соціальних інститутів забезпечує регулювання взаємин.

Існують і інші класифікації соціальних інститутів, але ми хочемо звернути увагу на класифікацію запропоновану В. Городяненко. Соціальні інститути він класифікує на підставі змісту, функцій, які вони виконують, економічні, політичні, виховні, культурні, релігійні [18; 64].

Розглянувши класифікації і функції соціальних інститутів, перейдемо безпосередньо до інституту освіти.

3. Бжезинський розглядає інститут освіти як систему різнорідних підсистем, що приймають участь у функціонуванні інституту освіти: родина, установи культури, засоби масових комунікацій, виробничо-господарські й інші організації.

Центральним елементом механізму інституту освіти Ч. Бжезинський вважає школу, а конкретніше вищу школу, вважаючи її базисом у всій сукупності цих організації [1; 64].

Говорячи про специфіку освіти як соціального інституту, варто звернутися до наших співвітчизників. Представники вітчизняної науки (И.О. Кон, Ф.Р. Філіппов, В.С. Леднев) приймають позицію, що система освіти – це соціальний інститут,

покликаний забезпечити процес прогресивних змін властивостей і якостей індивіда і, як усяка соціальна система, освіта, припускає наявність продуктивного процесу, має свій продукт, свою технологію, свою техніку і професійні кадри.

Оскільки ведучим видом діяльності в освіті є навчання, спрямоване в першу чергу на засвоєння досвіду особистістю, то структура інституту освіти в повному обсязі відображає структуру цього досвіду.

Досвід особистості виражається наступними взаємопроникаючими групами компонентів:

– якості особистості, інваріантні предметній специфіці діяльності, тобто відповідні найбільш загальній структурі діяльності (пізнання, спрямованість особистості, трудові якості, комунікативна, естетична і фізична культура);

– досвід предметної діяльності або предметна діяльність, обумовлена рівнем освіти (загальна і спеціальна). У даному випадку можна диференціювати досвід за принципом практика, тобто знання й уміння, а також по творчій ознаці: репродуктивна і творча діяльність.

Ця структура досвіду особистості "переноситься" і на структуру освіти як соціального інституту.

Структура сукупного процесу освіти виховання і розвитку особистості опосередується процесом засвоєння всіх зазначених вище компонентів, а для цього необхідна ретельна організація змісту освіти, ретельний відбір відповідних форм і методів навчання, його технології. Зміст процесу освіти можна було б визначити як цілісний процес становлення особистості, що складається з засвоєння досвіду, виховання, розвитку і представити його складну ієрархічну структуру. Процес освіти охоплює не тільки зміст навчального матеріалу, а також у визначеній мірі характер навчальної діяльності, технологію, методи і форми навчання, оскільки якості особистості, зміст виховання і розвитку багато в чому залежить і від того, як вивчається.

Таким чином, освіта – це не тільки те, що пред'являється індивідові і засвоюється їм через зміст навчального матеріалу, але і ті форми і методи, ті види діяльності, що програмуються освітою як процесом.

Кожне суспільство створює свою власну систему освіти зі своїми структурами, системами фінансування і правилами керування для виконання конкретних соціальних цілей, – тому система освіти повинна виконувати соціальне замовлення суспільства. Досягнення "замовлених" суспільством визначених соціальних і духовно-моральних результатів складає глибинний зміст функціонування всієї системи освіти як соціального інституту в цілому і всіх його елементах окремо.

Ф.Р. Філіппов, намагається розглянути вплив системи освіти на соціальну структуру суспільства і вичленувати умови функціонування інституту освіти. Останні зводяться до чотирьох: 1) соціальні умови, що виникають у ході розвитку суспільства; 2) власне особистісна установка "Я"; 3) міжособисте спілкування індивідів; 4) діяльність, спрямована на самовдосконалення системи освіти [4; 58].

Досить цікавою, на наш погляд, є структура соціального інституту освіти, запропонована А.Н. Леонтьєвим. Вона описує структуру соціального інституту освіти в термінах адаптації з позицій засвоєння учнями переданого досвіду й інформації і включає, на думку Леонтьєва, дві підсистеми: 1) асиміляція, тобто засвоєння або включення нового об'єкта в старі схеми; 2) акомодация, тобто пристосування вихідних схем до нових об'єктів шляхом зміни структури вихідних схем. Мова в даній теорії ведеться про два способи забезпечення адаптації індивіда та освіти до системи існуючих зовнішніх вимог. У першому випадку індивід виступає в ролі пасивного пристосованця до зовнішніх вимог, у другому – він активно впливає на зміст освіти, тобто спираючись на власні потреби і чекання, формує вимоги до технологій освіти, виходячи з них [11; 49]. Запропоновані Леонтьєвим підсистеми не припускають абсолютного розмежування, їхня незалежність розглядається тільки аналітично. Дана точка зору дозволяє прийти до висновку про наявність мінімум двох рівноправних суб'єктів процесу освіти, іменованих нами вище як "учень", тобто особу, що засвоює інформацію, і "вчитель", – тобто особу, що передає інформацію, поза існуванням даних суб'єктів зрозуміти механізм і логіку функціонування системи освіти неможливо.

Двуєдиний процес дії механізму інституту освіти припускає, з одного боку, підготовку учня, тобто розвиток самостійного мислення і творчого потенціалу від ступіні до ступіні, а з іншої, формування необхідних якостей і наявність достатнього рівня знань і навичок для виконання статусної ролі "вчитель".

Розглянувши структуру й умови функціонування освіти як соціального інституту на наш погляд, варто звернути увагу на основні функції освіти.

Соціальні інститути освіти в умовах формального функціонування виконують важливі соціальні функції: а) забезпечують стійкість соціальних відносин не тільки в сфері освіти, але і далеко за її межами, оскільки вони зв'язані різноманітними нитками з іншими соціальними інститутами і роблять на них відповідний вплив; б) зберігають "чистоту" соціальних угруповань у сфері освіти, незважаючи на постійну зміну її членів; в) сприяють посиленню соціальних зв'язків і групової згуртованості серед учнів і педагогічного персоналу; г) здійснюють контроль за поведінкою, що відхиляється від установлених норм; д) заохочують бажану, з погляду суспільства, поведінку соціальних груп у сфері навчання і виховання та їх взаємодію в рамках демократичних новацій, педагогіки співробітництва, гуманізації освітнього процесу й ін.[7; 47].

Можна привести ще кілька думок із приводу виявлення виконуваних освітою соціальних функцій, що в остаточному підсумку дозволить нам сформулювати їх в остаточному вигляді.

Так, Філіппов Ф.Р. виділяє три групи соціальних функцій інституту освіти: а) соціально диференційну; б) культурно-виховну; в) соціально-селективну [19; 49].

Автори навчального посібника "Соціологія: наука про суспільство" основними функціями освіти вважають: виховання й просвітництво, соціальну мобільність, генератор і хронитель культурного досягнення суспільства, забезпечення кадрами

народне господарство й інші [17; 571].

В монографії харківських вчених, виданій за редакцією В.І. Астахової, основними соціальними функціями освіти названі наступні. По-перше, соціально-економічна – пов'язана з формуванням і розвитком кадрового, науково-технічного і інтелектуального потенціалу суспільства. По-друге, соціально-політична функція і, функція розвитку духовного життя суспільства. [16; 79].

Димов В.М. и Лесная Л.В. виділяють інтегративну та диференційну функції [5; 24].

Висновки. Таким чином, проаналізувавши існуючі визначення освіти як соціального інституту, розглянувши структуру і умови функціонування та виділивши основні функції освіти, як соціального інституту, спираючись на її основні принципи. Ми можемо зробити висновок що, освіта є єдиною спеціалізованою підсистемою суспільства, цільова функція якої збігається з метою суспільства. Якщо різні сфери і галузі господарства роблять визначену матеріальну і духовну продукцію, а також послуги для людини, то система освіти “робить” саму людину, впливаючи на її інтелектуальний, моральний, естетичний і фізичний розвиток. Це визначає провідну соціальну функцію освіти.

Л і т е р а т у р а

1. Бжезинский З. Геостратегическая структура видения борьбы между США и СССР / Пер, с англ. Л., 1986.
2. Будон Р. Место беспорядка. Критика теорий социального изменения. М., 1998.
3. Веблен Т. Теория праздного класса. М., 1984.
4. Водзинская В.В., Филиппов Ф.Р. Высшая школа – фактор изменения социальной структуры общества. М., 1978.
5. Димов В.Н., Лесная Л.В. Актуальные проблемы образования // Социально-политический журнал, 1995. № 2.
6. Дюркгейм Э. Социология образования. М.1996.
7. Зборовский Г.В. Социология образования. Ч. 1. – Екатеринбург, 1993.
8. Нечаев В.Л. Социология образования. М: МГУ, 1992.
9. Краткий словарь по социологии. М., 1988.
10. Кудрявцев В.Н. Социальные деформации (причины, механизмы и пути преодоления). М., 1992.
11. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1976.
12. Мертон Р. Явные и латентные функции // Американская социологическая мысль. М., 1995.
13. Осипов А.М. Общество и образование: лекции по социологии образования. Новгород, 1998.
14. Парсонс Т. Структурно-функциональный анализ в современной социологии / 7 Информационный бюллетень. Серия: переводы и рефераты. № 6. Вып. М., 1968. .
15. Современная западная социология. М., 1990.
16. Социальные функции высшей школы / Под ред. В.И. Астаховой. Харьков: ХГУ, 1984.
17. Социология: наука об обществе. Харьков, 1996.
18. Соціологія.Посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. Городяненко. – К.: Академія, 1999.
19. Филиппов Ф.Р. Социология образования. М.: Наука, 1980.
20. Фролов С.С. Социология: Учебник для вузов. М., 1997.

А н н о т а ц и я

В статье анализируются существующие определения „образования” как социального института, воссоздается специфика образования как социального института и выделяются основные функции в соответствии с его основными принципами.

Баб'як Ж.В.
Тернопільський державний технічний університет
імені І. Пулюя

**СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ
ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА**

Соціально-економічні реформи, які здійснюються в країні, досить виразно простежуються у вищій школі, зокрема, стосовно перспектив розвитку, змісту навчання, виховання та соціального становлення особистості студента. У системі вищої освіти відбувається процес децентралізації управління, активізації педагогічної творчості та інноваційної діяльності педагогів і студентів. Водночас активний підхід до ринкових відносин змушує педагогів вищої школи звернути особливу увагу не лише на оновлення змісту навчально-виховної діяльності, але й на соціальну роботу зі студентською молоддю, для того щоб запобігти падінню престижу освіти, професіоналізму, а також створити педагогічні умови для протидії негативним проявам у молодіжному середовищі.

Мета статті полягає у розгляді структурно-функціональної моделі соціально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.

Досягнення поставленої мети передбачало розгляд таких завдань: – обґрунтувати принципи і напрями соціально-виховного процесу у вищій школі; – виявити фактори, які диктують напрями вдосконалення соціально-виховної роботи; – виявити і здійснити аналіз факторних чинників структурно-функціональної моделі як складової соціалізуючого процесу у ВНЗ.

Соціально-виховний процес у вищій школі, як і будь-який інший процес, може бути об'єктом управління й ефективність даного процесу залежить часто від того, наскільки грамотно ним управляють. Аналізуючи даний аспект соціально-виховного процесу і розробляючи структурно-функціональну модель цього процесу, вважали за необхідне визначити організаційно-управлінські фактори:

– нормативні фактори, зокрема: нормативне регулювання життєдіяльності ВНЗ, наявність концепції соціально-виховної роботи, наявність програми реалізації даної концепції;

– організаційно-адміністративні фактори: діяльність проректора, відділу соціально-виховної роботи, заступників деканів з соціально-виховної роботи, наявність інституту